

קנרת

משה וואסערצוג

ונדרכת לב אביו המנוח ר' איסרל ז"ל

הוציא לאור ספרד יד

אליקים בן יהודה ממשפחת ארזים

ברלין

בשנת שמינית לפ"ק

מוקדש

למכור חומרי הארצות והמכרות

הרב מ

ברוך מנחם בן שמואל אורבך

ביתו של אבן חזק"א ל"ק

המזל

הקדמה

הספר הקטן הזה מספר בקיצור את חיי היהודי משה וספרצו אשר נולד בשנת תיק לפיק בקירוב בעיר שֶׁקֶן (כעת במדינת פוֹן החת ממשלח פרוסיה) וזאת לא קודם משנת הקציה בעיר פֶּלְצֶק בפלנטה. ראשית כל מודיע המחבר את הכמות, מדוע קבל עליו את השם וספרצו וגם מספר על אדות מדת גמילות חסדים של אביו ר' ישראל איסרל בקיק שֶׁקֶן שמת בערך בשנת הקיל לפיק.

הגני מוציא לאור את הזכויות האלה לא משום המאורעות המצערין בהם הם כלם מקרים קטנים ובלתי חשובים ואין בהם ערך כי אם רק לבעליהם. אבל הכביבה המצירה בהם הוא האור חיי היהודים בערים הקטנות אשר כעת על מהן פוֹן תחשבה ואשר או היו בהן קהלות ישראל גדולות, והתוים הקטנים מקהלות הפעוטות במדינת פּוֹרְטֶנְה מספרים בכליכך תמות ותמימות עד שנוכל להביט עליהם אל הך מעמקי החיים של הערים האלה באותה התקופה. והדבר הזה אינו בלי ערך לחקר דברי הימים.

בתב יד זה, אשר ממנו הרפסתי את הקורות האלה, כתוב בידו גבור הצוירים בעצמי ונמצא עתה בידו הכי כתוב במהבדת קטנה בתבנית שמינית קטנה בת שלשים ושנים עמודים והכותב רשם על כל עלה ועלה את המספר מא' עד ט"ז. כתב יד זה נכתב באותיות עגולות. אדעלפי שהאותיות קטנות במאד מאד בכל זאת היו יפות וברורות כל כך עד כי יכולנו לקרוא כמעט כל מלה ומלה בלי כל ספק, הוין מדף הראשון ומדף האחרון שהיו משפיעים מאד מפני שדוית המהבדת בלי מעטפה. על כן לא יכולנו לקרוא מלים אחדות בדפים האלה, אבל כמדומה לי אין דבר חסר מהענין.

כתב יד המקורי עבר מהמחבר אל התנו הנזכר בספר הזה מור ברך מטחם (מענדל) אוירבך בפלצק אשר מת בן מיד שנה; מזה — אל בתו ייטה רבקה וקבן בפסחשין אשר הגחילה אותו לבן אחיה, נכד ברך מטחם אוירבך הנזכר, למורנו רב ברך מטחם אוירבך החונה בעיר גלנמזש וזוא חותני מידו קבלתי את כתב יד הקטן הזה, אני מוציא לאור, בהשבי שהודיעות על דבר קורות הימים ההם מעטות מאד וגם דלות מאד, לפיכך פרסום הזכויות הללו, וזכויות מחיי יהודי פולני פשוט, יהיה כמו תרומת עונה לדברי ימי הקהלות של היהודים הפולנים (כעת אשכנזים-מזרחיים) במאה החמשית. בתשומת לב יוצאי ירך המחבר הדברים, אשר עודם בחיים היום, לקנטרם היה דגני בטוח.

המוציא לאור

קורות משה וואסערצוג ונדיבות לב אביו המנוח ר' איסרל ז"ל.

מפני כי טעמים המבוארים פה כנתי לי שם וואסערצוג, א' בהיותי בן ח' או י' שנים צחקתי עם הנערים בדומה לי בית⁽¹⁾... סמוך לביתנו⁽²⁾... בקיץ סקאק ד' פרסאות מקיץ פונט ואהורי ב' הכנס' הי' נהר ועל שפת הנהר שתולים אילני סדק וכל א' מהנערים המשתחקים עליו על ראש האילן לחתוך לעצמו זמורה אחת לשחק בה וגם אני כמחם עליתי למחם אילן אחד ששם ראיתי זמורה אחת והיא ישרה בעיני אמנם האילן אשר עליתי עליו הי' שורשו על שפת הנהר וענפיו עקמו⁽³⁾ איצ' והי' ראשו מגיע לאמצע הנהר ההוא אמנם ענף אשר עמדתי עליו לחתוך את הזמורה נשבר מתחת ונפילתי בתוך הנהר ההוא ובאין מי שיודע מאומה מן נפילתי כי שאר [?] הנערים הפרידו את עצמם מעלי וקורם הנפילה⁽⁴⁾... הביטו⁽⁵⁾... שדבה א' צה על פני המים והכירו שבמו יד של חינוך⁽⁶⁾ נראה במים והתחילו לצעוק ישראלים בן ארם שם בשם והשמיעו את [?] קולם לרוב העם הנמצאים שמה רחוק משם הי' רחם של קמח ובעת הזאת⁽⁷⁾ הטחנה והגלגל שלח מסבך והולך ע"י שטיפת הנהר וסד' היתה כי רצו מהר באיש⁽⁸⁾ שמו להסניד במסניד את שטיפת המים ומחם שמו על פני המים על ספינה קטנה לחפש⁽⁹⁾... ומצאו אותי לא רחוק מן הדחים אצל המסנר והוציאו אותי מן המים⁽¹⁰⁾... בהמיו וברוך האיש שהיצל ממות נפשי אשר על כן קראתי את שמי וואסערצוג ב' כי ידוע הוא שמישה רעה בקר ועל שם זה כי מן המים משתיתו: והי' ביום מסוים אשר בקר מלך פדיוסין שכל איש מישראל צריך לברר לו שם אחד מהשם הניתן לו בשעת הברית ובררתי לי את שם הניל להיות לזכרון לחסד הי' אשר עשה לי אלקים להצילני ממים רבים ומטעם השני שהוא מקור של השם

(1) בב"י ד' סלה ממוסעות. (2) בב"י ד' סלה מחוקות. (3) בב"י עקמו. (4) בב"י סלה א' ממוסעות. (5) בב"י ה' סלה ממוסעות. (6) בב"י חינוך. (7) בב"י סלה א' מחוקות. (8) בב"י סלה א' מחוקות. (9) בב"י סלה א' מחוקות. (10) בב"י ב' סלה מחוקות.

משה וכוה יצאתי ידי פקודי המלך ולא עברתי על דברי תורה שצוהתי¹ שלא לשנות את השם כי הוא אחד מכות אבותינו הקדושים שיצאו מסיני לנאולה ודי ברחמי ינואלטו ב"ב א"ס.

אבי ר' ישראל איסרל ואמי מ' צפורה זצ"ל המה הנדליו אהו ושלהו אהו אל בית הספר ללמוד תורה ה' . . . והיו לאיש ובן שמנה עשר היתו ונתנו לי לאשה את מ' קילא בת הנכבד מ' יצחק בן אברהם ז"ל זכותם וזן עלינו ועל משפחתנו ועל כל בני ישראל אמן. [דף פ' ע"ג] ואף אחר התנתי לא רפה ידם ועוד נמנתי להחזיקי בלימודי התורה ולמדתי אצל הרב אביר דשם ומכאן שאבתי מ"ס מ' התורה כפי השגתי — ועתה קורא הנחמד אציע לפניך מהות ודרשני אבי המטה ז"ל. הוא ה' אחד מסוחרי העיר קיק סקאק מ' שם ביתו ובהיות שהמקום הלז לא ה' מספיק להסוחרים ליתן טרף לביתם הוצרכו ליסע על היורדים אשר סביבות העיר הזאת בבדי למכור את סחורותיהם — ומנהג הישר אשר ה' בבית אבותי שלא אכלו שום סעודת קבע עד שכל המשורות והמשורות מסבבים ומעשרים את השולחן והוא כמותו כמותם הסעודו לאכול לחם כל מה שיוזמן השם לחם — וה' ביום ההוא אשר נסע מביתו על ידי המתינו מלאכול עד בא אדוניהם אל ביתו וה' היום נסע על ידי אחד ואמי ז"ל יושבת בביתה, דפק על פתח ביתה עני אחד מילדי העברים רך בשנים בימי העורף יהי בדגליו וערם במלבושיו ואמי ז"ל הושיבה את ידה לעני הלז ליתן לו את סנתו וימאן לקחת ואמר אם מצאתי חן בעיני נברתי יצוה להשיש לי איות חבישיל מן המחס כדי להחם א' ע' מרוב צנתי ואמי ז"ל צוהתי¹ לתת לו מן המותר אשר התירו ב"ב לאכל, ובעת אכילה פנה אצ' אל אמי ז"ל ואמר לה כמדומה לי שאדוניה היא מילדי קיק ווראניק — ובאמת כך ה' — ובלתי ספק שאבי ז"ל מ' רפאל שה' כל ימיו פוים [ה]קהלה ה' מיועדת ומכירה ואבי ז"ל הלך לעולמו ואני נשארתי לבדי אצל אמי ואין ביכולתה להחזיקני ליתן לי לחם חוקי ואף לא להחזיקי בלימודי אשר גלל בן נדדתי מבית מגורי פן ואולי ירחם די עלי ויתן לי לחן בעיני אנשי חסד לתומכני — וכשמעה דברי העלם הזה נלנו עיני דמעות כי מכירה את אבי שה' בימים ההם עושר ומסלג בתורה וה' כל ימיו פנים דקהלה — ולא אמרה לו דבר רק שהבטיחה לו לשביבא בעלה בשלום לביתו מן היורד אזי תדברה על לב בעלה על ענין זה — והעני הזה אשר יצא ליב ה' שמו הלך לבית מלוגו, וה' כהצות הלילה בא אבי ז"ל לביתו ואחר שפרקו הסחורה הכינו והעריכו את השלחן לאכל לחם, אבי ז"ל וכל ב"ב עושרים את השלחן כמנהגו — ואמי ז"ל אחר ברכת המוציא פניה [!] את פניה אל הצה אשר מדורת עצים עליו — וה' כי פקד מקימה וקרא אלי אבי ז"ל צפורה למה פניך וועפים הנדי נא לי למה נפלו פניך מה קרה לך היום הזה? ולא ענהו דבר רק התחילה לאנה ולבכות אז חיל ורעדה אהו לאבי ז"ל ואמר לה שנית מה זה ועל מה זה לענות בקול כפי ומרדת לב — אם היית בבית והיית רואה

איש בחור אחד מילידי קק ונדאניק בן של מי רפאל זיל וערה נע נד בארץ לבקש להם
 וזה להנחמו בלימוד, ואין כל מבני אדם מרחמים עליו והוא יקח בהגלו ואין בנה
 ללבוש — ומה נעשה אהנו שאלקים חנן אותנו בכך וזה ולא ידענו מה יהי לו
 באחרית ימינו ולאיש אשר אלה לו אגבי הזה עמל וכעס — ענה [דף ט' ע"א]
 אבי זיל ואמר מה קול דקש והרעדה זה שאתה מרעיש את העולם על
 ככה אמתין עד הבקר ואשלח אל הנער ואחן אותו לנסות עי הרב איבוד
 ואם ימצא אותו בזמן ומבשר ללמוד או אהויקחו ויקח כא' מבין ומתחילתו אות
 הזה ואחיה דום לך והדוק התונה מעליך קום אכול את לחמך אשר תסותה —
 ואנכי הכותב לא ידעתי מכל המאורע דבר כי כבר ישנתי על מסתי וגם אבי זיל
 צוה לכל בים שלא להגיד לי שום דבר מן המעשה: הבוקר אור ואני הלכתי אל
 מלסדי ומשם להגלל — ואני זיל שלח לבית מלון האורחים להביא את העלם
 הזה ולאחר ששאל מאהו אבי זיל על הדבר הזה והשיב תשובתו כמו שהנוד לאמי
 זיל ואמר לו אבי זיל לך אל בית מלוקד וכמו בשעה עשירית קודם הצות היום
 הלך אל הרבי לנמוקד אם יש עוד כך נמצוי תורה ויהי אם שלום תענה, אנכי
 אחזקך ואשים עיני עליך עד עברו ימי הרעה — ובתחית אבי זיל בב' הבנס'
 אחר תפלת שחרית הלך אל הרב ואמר לו בבקשה מן סעלתו שינסה את הפתור
 אשר אשלח לו בדברי תורה ולהשיב דבר מה טבעו של איש זה, בעת ערבית
 בין מנחה למעריב — וזה בעת שהתלמידים היו מסבבים אצל הרב ויבא גם
 העלם הזה וענה ואמר להרב ר' איסרל צוה עלי לקבל את פני הרב לנסות אותי
 בלימודי — ואחנה התלמידים לא ידענו מכל דבר מאימה אמנם הי' לנו במבוק
 איש אשר אלה לו קיוע ובלוע⁽¹⁾ [דף ב' ג' ע"א] — אם בן תורה איך יוכל לכול
 במדרגה גרוע כזאת השפלה, והרב הראה לו מקום באיזה מסכתא לנסותו — והנער
 לקח את הנמרא והשיב א"ע על פני התמר ונמרא בידו וכמו חצי שעה קדם את
 פני הרב ואמר שגמר מלאכתו מלאכת מחשבת הנמרא: ועד שהתחיל לדבר גמס
 בלשון התלמוד לקרא אף פשוטי דברים הנאמרים בנמרא ויהי כאיש אשר לא
 הייל על לשונו לשון התלמוד: אמנם אחר שקרא לפניו לשון הנמרא על נכון
 ועסק עמו במלמוד התלמוד הבין בהבנה נמרצת⁽²⁾ וענה על כל מה
 ששאלו — ואחר שכלה מלאכתו הלך לבית מלונו כי כך צוה עליו אבי זיל.
 ויהי ביום ההוא לעת צאת הקהל אחר תפלת ערבית שאל אבי זיל את הרב מהות
 הנער מה הוא ומה מעשהו וענין הלימוד אם יוכל עוד להצליח בענין הלימוד,
 וענה הרב ואמר יש ויש לו שכל והבנה אמנם מחמת עויבת הלימוד כמעט
 ששנה לשון התלמוד אמנם אם יתמיד בלימודו נכון ומוזמן הוא להצליח
 — ולא אחר אבי זיל לשלח תיבה להביא את הנער אל ביתו וכל בנדי
 הסמודאים וכל אשר בתוכם צוה לדתם בשריפה ומבנדי אשר היו לי
 כפולים צוה להלבישו [דף ט' ע"ב] וצוה לקרא את החיט ר' ארי' כי הוא

(1) בכ"י בלתי. (2) בכ"י נמצאת.

הי' בבית אבי היום מיוחד ועל ידו נעשתה כל בנין הפין והלך עמו אל
החנות ונתן לו סתורה להלביש את העלם מקד הגל עד ראש וצוה עליו לנמור
את מלאכתו עוד בא[ו]תו הלילה כדי שיחיו נכונים ליום המתרת בעת שיקראו
להתפלל בבית הכנס' וכן עשה הדיין, הבוקר אחר והוא הביא את המלבושים
והלבישו את האיש בבני החיוב שלח ידיו לאיש אחר ולא הבידו עוד — ואני
הלכתי להתפלל והושבתיו מצדו במתל מורדות כי שם מקומי הי' ולאחר
התפלה רמו אלי הרבי שאלך אצלו ושאל אותי מי הבחור הזה ואמרתי לו הוא
הבחור אשר מעלתו אתמול למד עמו לנסותו — והרב הרים את קולו בשמחת
לבן — ויהי היום והבחור ר' לוב הי' הלך וגדל מאד בענין הלימוד והי' אחר
מתלמידי הרב אביד הגל והי' מתמורר בבית אבי ז"ל כמו לערך שלשה שנים
רצופות ומזונותיו הי' על שלחן אבי ז"ל כל ימי היותו בעיר סקאק; ואחר שמולא
בריסו בלימודו הלך לו ונשא אישה בקק האדוניש; ולאחר איזה שנים נעשה אביד
בקק אוברניק 4; ואני אחר כמה וכמה שנים הי' דירתי בקק פלאצק עם כל
ב"ב ויהי היום ואנכי נסעתי מפלאצק לאיזה מקום ולא הייתי בביתו, ובא אורח א'
דרשון ויבא אל ביתי לשאל בשלומי וזוגתי ז"ל לא היכרתו והאורח שאל את
אשתי ז"ל אם לא יוכל הוא ללון בביתי ואשתי ז"ל השיבה בעלי איננו בביתו
ואין מן הדאוי שיכנסה לביתה אורח, והאורח הרים את קולו כמתמור; איך
סביר אותי? ואמרה לא, והוא הרים עוד קולו וקראה בשמה לא ידעת את הבחור
שהי' בבית חותנך ר' איסרל ז"ל וכמה פעמים הי' ריב ביני ובינך וקבלת אותי
אצל חותנך והוא אמר לך על כל פשעיו תכסה לימודו מה לך כי תרוב עמי לך
לדרכיך וכשמעה זוגתי ז"ל את דבריו יצא לבת משתומם על המראה הזאת ושאלה
אותו מה מלאכתו מה בקק פלאצק וענה ואמר רוצה אני לדרוש פה; והלך לבית
מלוט — וכמו איזה שעות אחר כל זה באתי לביתי ולא אמרה לי דבר רק
שלחה לקרא את האורח הגל ויבא ונתתי לשלום את ידי, — והתחיל בקול רם
לצחק ואמר לי משה משה לא הכירתי? וגם זוגתי ז"ל התחילה לצחק ואמרה לי זה
הוא הבחור לוב אשר נתגדל בבית אביך ז"ל והי' שמחה גדולה ונפלאה בינינו
ושאלתינו מה לך פה ואמר לדרוש הנה באתי ואמרתי לו תמהני אליך איך
מלאת לבך לדרוש פה ברבים הלא לא פלאצק אוברניק, פה מלאה לומדים
ודעים בינה ודעת והתחיל לצחק גם אני כמולם ביה לא נפל דבר ממני מה
שאמרתי, והי' לעת אשר יבאו העם להתפלל לא הלכתי כי יראתי פן יהי'
הדרוש ללעג ואני אחי לכלימה ואחר צאת מבית הכנס' שמעתי אומרים זה לזה
מה יפה דרש הדרשן וכל אמרתיו ראויים לנשיקה וחזרו אותו עד מאד — וכמעט
נתרצה לעם להיות פה מניח משרים והוא לא רצה להתמהמה פה ונסע לקק
שעפס ונתקבל שמה לאביד וכמו איזה שנים הלך משם כי לא הי' שלום בינו
ובין חסידי העיר ונתקבל לאביד בקק נאמבין ומשם הלך לעולמו וזכותו וזכות
תורתו יגן עלינו ועל כל ביי:

[דף ג' ע"א] אתם הדור הביטו וראו את כל אשר עשה ומסליל להפעיל אבי ויל אף כי לא הי' בכלל עשירים גדולים רק מכת הממוצעים עם¹) כל זה אהבת התורה שהי' תקועה ושתוללה בלבו הכריעהו לעשות יותר מכדי יכולתו להרוק מביטו לבד בלי שום פיועת וזלתו כדי להגדיל תורה ויאדיר זכותו ויגן עלינו ועל כל בני ולא אהדל לספר מעשיו וטוב לבו ומנהגו — והוא איש אחר הי' בק"ק סקאק ויטבו מ' ישראל והי' עשיר ובר אורין והי' נמנה בתוך נגיד העיר אמנם ע"י סבות המתהפכות ירד מנכסיו ולא הי' לו בנים כיא בנות ובהגיע תור נערה ונערה לבתולה נשאת ולא הי' ביכולתו להרוק מביטו כל צרכי' ובכל פעם בא אל אבי ויל בלב נשבר וגדבה לסעי' באיזה מינו סחור[ו]ת ולא השיבחו דיקם מלפניו פעם אחת בא מ' ישראל הנ"ל ושאל מאבי ויל סיוע ואף שבעת ובעונה הזאת לא הי' פרנסתו כמאז וכימי קדם עם כל זה סלא שאלתו וכשבא מן החנות לבית החורק פתח פיו ואמר רישע אשר בידך נפש כל חי אם רצונך ליתן לי חיים תן לי גם פרנסה כמאז בכדי שאוכל לקים מצות צדקה בכל לבבי ורצוני ואם לא למה לי חיים של צער טוב מותי מחי' כי אך אוכל וראיתי אביונים שנפלו ואין בידי להקיים הוסי' נא עלי ותאזין לתפילתי — ובשנה הזאת נפטר והלך לעולמו המוכן לו — זאת ועוד אחרת הי' מנהגו הישר והי' בעת אשר הי' התנות יתומה או א' מבני עניים הלך על התנות והרוק מביטו לשמוח חתן וכלה ואם לא הי' אבי ויל באותו הזמן יוס' א' בביתו המתינו לו עד שבא מנביעתו ואף עד חצי הלילה באמרם אם ר' איסרל כאן הכל כאן ולאחר שגזע ונפטר מעולם קול נהו ובני הי' מכל תושבי העיר הזאת — וגם בעוד[ו] בחיים חיותו לא רצה לקבל שום התמנות רק את זאת קבל באהבה וחיבה לחיות נבאי צדקה בכדי שיתוודע לו דוחק העניים ואביונים להושיעם מצרת לבבם כפי יכולתו — והוא גם בעדינו ובעד כל בני ימליץ להסיר מעלינו כל צרה ויגן ולשמחני בבנין ציון וירושלים אם וזנה אחר נזועת אבי ויל נשארתי אני לבדי כתורן בראש ההר והתחלתי לעסוק במ' ומ' צמר ובגדים אמנם בזה לא הצליח ר' את דרכי ובכל פינה אשר פניתי הי' רכוש' הלך והסר עד כי הדל לספור כי לא הי' מספר — ואמרתי אל לבי אלכה נא אל מדינת אחרים אשר לא ידעו אותי ואהי' שמת לשוחט ולמל[מ]ך, ונסעתי לפוזנא ושם למדתי הלכות שחיטה²) וניקר אחרים — ובהיותי בפוזנא כמו לערך שלשה חבצ' שנה אכלתי בכל שבת קודש אצל ש"כ האזין מ' צבי הכהן הנקרא בפי כל ר' הורש סקאק — ואחר שנמרתי לימודי הנ"ל נסעתי לביס"ד בחדש תמוז כדי למצא איזה שירת על המדינה כי כך הי' המנהג במדינה שבידוד פפ"ד בחדש תמוז בני המדינה דרשו וחקרו להמצא להם מלמד ושוחט בכל מושבותיהם וגם המלמדים נקשו להם שירת בחדש ובמקום הזה וכשהייתי בבית מלוני בפ"פ בא אלי איש אחד מתושבי פפ' והי' מכיר אותי בהיותי סוחר אמנם הכרך פני ענתה בי שירדתי פלאים לא אוכל קום

ושאל אותי על זה גליתו לו כל לבי ויהלך לי — ועיר לא ימים כבירים בא ארז
בשכר ונל יאמר לי כי הוא יעשני שאלותיה פה בזמן קצר יתני כבאת אהבים
זכות איכל ליכע להנהגה לביתי ונתתי שמה בלבי ושאלתי אותו להניח לי את
הענין, והוציא מהוקן תבדוק של ששיות ובהוסס ה' אבל לאטציאן ממדינת עמילאנד
על סך עצום טאוד ואמר לי שהוא לא יוכל להחליף את כתב זה על מטבע
אחרת בהיות שהיו לבושים בפי ובמדינת אחרים, ובאם שיתוודע להם שיהיו
בזיו אבל לאטציאן על סך עצום בזה יעקנו את המענה וגם הוא יתפס, לכן ביקש
ממני שאתראה להחליפו אצל כוהני עמילאנד והוא יתן לי שכרי חלה עבודתי מאה
אדומים — ואני או בער ולא אדע בזה הכתבים הללו ואף כי ה' יצא מתחת
מכביש הדפוס מצויר בציורים נפלאים ולקחתי ממני את הכתב והלכתי אצל
סוחר א' מעמילאנד ושמו בעקע, כי אבי זל ה' לו עניי מרע על כמה
אלפים והסוחר חיבר אותי ושאל את פי מה מעשי פה על הוריד והשיבתי לו
כי שר עירי נתן לי קאמיסיאן לקנות לו הרבה מיני סחורות להביא אותם לביתי
וממני אחריות הדרך נתן לי אבל לאטציאן להחליפה ואם ישר בעיני אדוני לקנות
אותה אמכורה וענה ואמר לי הסוחר שאין ביכולתו לקנותו בלבד היות שהוא כד
עצום אמנם יראה להשתתף עם שאר כוהני עמילאנד כדי לקנותו ובקש ממני
להאמינו את הכתב עד אחר שעה כי בהצגת היום ואנכי מלאתי מבוקשו ומסרתי
לו את הכתב — והנה איש הלז בא לקראתי ונכחל להשיב לי דבר על החילוק
הזאת ואמרתי לו שמסרתי את הכתב ליד הסוחר בעקע, ותתפעם דוחו בקרב
ובמעט נפל בחולי הקדחת — ואנכי השבתי בלבי על כי הצאתי מתוך דבר יקר
בזה בלי שום רא' ועל זה היה לבי ואמרתי לו שלא ידאג שום דאגה כי ידעת
את הסוחר מימים כבירים כי איש נאמן הוא וגם טבעת המסורה ה' שמה אנשים
ודאו את המעשה והמה ממכרו ומדועי אמנם לא ענה דבר והלך לו — ומרד
עברו איזה שעות הלכתי אל הסוחר בעקע לראות מה יקרה לו בענין החילוק וענה
ואמר לי זכות אביך הישר הנין עליך שכבת אצלי עם הכתב זה וגם דן אנכי
אותך שלא מצאת ירך ורגלך בענינים כאלה, ואם היות אצל איש לא ידעך היות
נתפס במשמר בלי שום אמתלא שבעולם אמנם אני מאמנך שהשר עירך מסר
את הכתב זה לידך לכן הוחר עצמך לבל תוציא את הכתב מידך כי מוזיק הוא
— והאיש אשר ממני יצא הרעה עומד ומצפה על פתח מלונ מרוע בוששו פעם
שלוהו ובראותי אותו ורקתי את הכתב לפני רגליו ואמרתי לו מול מה שהבאת
ולך לעועול המדברה — ואחר כל זאת הוקרה ד' לפני שירות בעיר גרייפנשטאד
נען במדינות פאמרין והתחלת השירה הוא ברח השון — ומשם נפעתי לקים
בערלין עם איש א' ר' ליב מקק היטקאוו ממדינת פולין ונתאכסנו בבית כהן
אשר שמה כל בני פלני מהאכסין ללן —.

[דף ד' ע"א] ור' ליב הגיל לא לקח קבלה מביד בפיה על השחיטה כי אמר הנה
בפיה צריך להוציא עבור זה איזה דם ובבערלין יציע קבלה בלי שום הוצאה —
ואחר ששבנו נמשנו מינעת הדרך הלך ר' ליב הגיל אצל הרב אביד לנסותו וליתן לו

בבית, אמנם בעת ההוא נסח אברהם הדברים האלה לבטן מי שיאמר מן, והלך אצל
 ב. שיאמר לנפשו ונבטו שבעה חצי היום בארץ לית לבית מלוני בפנים ועצות כי
 לא עמד בנסיון וביום המחרת הוא הלך לו לנסותו ובא בבח נפש כמו יום אתמול
 — ואמרתי לו הראני נא את סביבך והוציא אותם מתוךם והנה עשויים מחברות
 בשונים במראיהם לא פנים ולא חדד להם ולא יא"י זה ברא"י זה והעד השנה
 שבהם לא היו שבראיהם דע רק שעה חלופה עליהם ואמרתי בלבי שהמנסה
 למראה עיניו ישפוט והעמידו על חוקת עצלותו ולא מהיר במלאכתו — ועם לעצתי
 השמע קח לך את סביבך ואלך אחר אל לובש הרבות ופנינים והוא ילשם
 ויתקום במנהגם פה ואז תלך אל המנסה והראה שנים עשרי — והיות שלא ח"י לרב
 לית שום שירות עדין וכלא קבלה לא יגיע לו שום שירות הוצרך לשמוע עצתי
 אשר נתתי לו — והלכתי עמו אצל אומן הנל והוא תיקן את הסבנים שלו הן
 בענין תוארם והן בלטישה, ובכלות הדברים האלה הלך מעם שלישיית אצל המנסה
 והנה למלוני ועם כי כל הדברים האלה ללא הועיל ח"י — וביום המחרת אמרתי
 לו הן לי סביבך ואנכי אשתחוו בדרך ליטורי בפניו ואז תלך אל המנסה, וכך
 ח"י אמנם קודם הילוכי אמרתי לו באם שגם בפנים הוא יחזק ותאמר לו בבקשה
 פטעלתי הראני נא מקום הפנימה וחי"י יהיה לך המקום תמבל אצבעך מן לחלוחית
 אשר בפיך ותעבר באצבעך על המקום, ונעשתה בהם על ליטושו ותביא את הסבין
 עם בתמי למלון ואז אראה וגם כל הנצבים אהנו את מי הדין אמנם עם כל זה
 לא עמד בנסיון והראה לנו את הסבין ולאחר שבדקנו את סבני לא מצאנו שום
 בקפוק פנימה ונפלנו בפנים גדול על המנסה ואמרנו זה אל זה מי יעלה בראש
 עם סבני אצל המנסה ולראות מה יקרה לו — ואנכי הבחר[ו]ת או גברה עלי,
 ואמרתי אני אלך ואראה מה יהי הלומוני — ולקחתי סבני וחלכתי אל המקום
 מנסה ואמרתי לו ינסני נא אדוני ותן לי קבלה על השחיטה והראה לי את מקום
 השחית שהי בפרחור שלו וכמו חצי שעה דפקתי על פתחו והראתי לו את הסבין
 והחרי לי ואמר שלא ישר בעיני סבין במנהג, ואמרתי בבקשה הראני נא את
 מקום הפנימה והראה פה ופה על כמה מקומ[ו]ת ולקחתי הסבין מידו ובדקתי
 לבי[ו]ת על כל המקומות שהראה לי ואמרתי לא פה ולא בכל מקומות לא מצאתי
 שום השש פנימה — ואת הטאי אני מזכיר היום בהיות שלמדתי הלכות שחיט[ה]
 בפניא ובסבין כזה שחטתי ולא [דף ד' ע"ב] אמרו לי דבר אחר הדברים האלה
 יקרה את הסבין מידו ואמר לי הן אמת שהסבין אינו פנים אמנם הלך הוא עד
 אחר יספני חליקתו לא יוכלו להדגיש הפנימה ולקחתי הסבין ביד אי ותלשתי
 שערות ראשי ביד השנית וקצה השערות ח"י תלויים באויר ולקחתי את הסבין
 יקצצתי השערות לשנים ואמרתי לו אז אם הסבין זה כל כך עד שיכולו להפסיקן
 יקצצן לשנים השערות והמה תלויים רא"י חוקה ועצומה הוא שהסבין זה וגם כפי
 דבר מעלתו הלך ואחר כל המעשים ענה ואמר לי אם שוחט כזה סבין יותר על
 המנסה לא יצטרך לו קבלה מן אותו המנסה ופניתי לו עורך ויצאתי לבית מלוני
 יספתי את כל המאורע אל האזרחים שהי שמה וחיינו משתומם אל המראה הלז
 באין פתרון:

ועודנה בבערלין אהט בא איש א' מהושבי פלני וארת בידו מישוב א' ושם נאמר שאנשי הישוב שכרו את האיש להיות שויב אצלם ובקשו מהרב שיתן לו קבלה אם יעמד בנסיון והוא האיש ומעשיו והנהגתו חי במשפט שורפי יין שרק במדינתו ומראשו ובגדיו החפצים אשר עליו היו כמו איש כפדי ולא הוא ולא הדר לו שנתשם ונכנס החת סוג השוחטים ואף שאינם נצרכים להיות צורכא מרבין לכל הפחות צריך להיות מכת ידעני לשון הקודש המורגל בפי כל איש הישראלי והי האיש [ה] הוא במצחק בעיניו ואמרנו ויא' לאיש כזה אשר הסרנו בכל רוצה להיות מנוסה ולקבל החמנה על שחיטתו ואם בארזים נפל שלחבת וכו' — ועם כל זאת הלך לנסות ובידו סבינו כמו לאיש כזה והי מראהו כמוהו וברומה לו אמנם מצא חן ושביל טוב בעיני הבוחן ובא בשעה מעטית וקבלה בידו — ולא אמרנו אליו דבר רק התקלטו לעסוק עמו בדברי הלכות שחיטת ולא מצא ידיו ורגליו על כל אשר שאלנו ממנו ובמעט ענה על שמאל ימין ובחפץ — — ואחר מעשה זו נתפרד החבילה⁽¹⁾ וכל א' מאתנו הלך לדרכו ואני נסעתי לתגל המלאכה אשר לי עד בואי לקערלין על ימים הנוראים הבאים כי שמה שכרו אותי אנשי הישוב להתפלל מוספים: ומידי עברו ק"ק קיינשכאריג במדינת ניימארק פנעתי את השוחט משם ושאל אותי לשלום ושמו של השוחט הי' ר' אברהם מלאסק אמנם הוא דר שם עם אשתו ובניו אז הי' כמו עשירים שנה ושאל אותי על אדותי וגלית לו מהותי ועניתי ואמר הלא לימים הנוראים האלה עוד זמן ארך מה לך כי תהי נל וגד בארץ עוד חזון למועד בא אצלי ותוכל להתמהמה בביתי עד שיהי לבדי שילך ותבוא אל המקום אשר הכינת לך שמה על הימים הנוראים האלה — ומלאתי דבריו הנעימים כי גם שמעתי לאמר עליו כי איש מכובד הוא ובפרט לאנשי מדינתו — ונתתי שבת [דף ס' ע"א] והורי לאל על כל הטוב אשר נמלני — ובתוך זמן הזה נתן מ' אברהם הלוי לאומן סבינו לעשות לו הלך לשחיטת דקות והביא את ההלך לביתו ובקש ממני להשחיט ולעמיד את הסבין בחוקת ברוק ושחתי את הסבין כמו חצי שעה ולא נמצא בו שום פגימה רק על מקום אחד היה פגימה ואחר כל בחינת ושחיטת הפגם במקומו עמד ולא יכולתי לשחזה ובבוא מ' אברהם לביתו הראתי לו את הסבין שהי כילו טוב רק על מקום א' וגם את הסבין מידי והלך לאור השמש ומצא שהאומן קלקלו כי יש שבר על רוחב הסבין ומפני לשיטתו לא ניכר שברו ומה מאוד תמה עלי אף שבתוך חצי שעה הייתי מחקן את הסבין שהי ראוי לשחיט אם לא הי' בו שבר יד העושה: — — ובחיות שהבנתי מדבריו שמוחק אני בעיני לאומן כפדתי לו את כל המאורע נון הקבלה בבערלין — והי מצחק ואמר אם גם מעלתו הי' בעת ומענה הזאת בבערלין? אנכי אגיד את פתרון המעשה כי באותו הזמן השוחט שני הלך לעולמו והי צריכים למנות שוחט אחר תחתיו והי רוב ומצה בין הרב אביד ובין אלופי הקהל והוא שצד אחד רצה למנות את א' [מ] מודעתם וצד השני כמו כן רצה להיות שוחט אשר הבח

(1) ב"ה התחילה.

מבאיים לו זמן הדאגה שלא ייטלו או מאלוץ הקהל אדם או מצדקם ליקח קבלה מן הרב אביר ואם יגיע לאיש קבלה או לא יתי להרב שום אמתלא ובעיני יענה אמן לכן נמנו ונמדו שלא ליתן לשום איש קבלה עד אשר יבורר כי נתמנה לשהות באחד מבפרים אשר סביבות בערלין — ולפי זה מהודין גם קושי על קבלת השהות מכפר המוכא למעלה. וכמו זמן מה נשאתי את רגלי ללכת לעיר קארלין להתפלל שמה בימים הנזכרים ובאתי בשלום והתפללתי כל הימים טובים ונתני לי שבדי משלם ויותר מבדי שבדי, ואף גם זאת עשו עמי חסד בחזות שדרך החוק מן קארלין עד גדיסאנהאנען הוא כמו ארבעים פרסאות ננדי עיר קארלין שבדו את הברדואר על עשרים פרסאות עבודו ובמשך בי ימים עברתי אותן עשרים פרסאות — ואנשי קארלין למדו אותי כטאדתי על שטאטציאן האחרון של עשרים פרסאות הראשונות אדבר על לב הפאסטאליאן ושאתן לו איזה נדים טובים והוא ישתדל אצל הפאסטאליאן השני שיקח אותי בהסתר באישון לילה על הפאסט שילך ובך ה' כי הפאסטאליאן הראשון הלך בחזרה לדרגו בלילה ודיבר עם השני ליקח אותי על ענלה שלו — ובחזות שהפאסט שמה נחלקה על שני ענלות היינו באחת והיא הגדולה המכוסה במכסה בו יושבים הבני אדם ועל ענלה השני נטען בבגדים ובשאר משאות — וה' בלילה ההוא הגשמים יורדים והושך ואבילה על כל פני האדמה ושמענו על הענלה השני צעקה גדולה ומרה בענלה הראשונה והשערמייסטר אשר על הענלה ראשונה צוה בקול רם להפאסטליאן [פיז] השני למחר ולהחיש מעשהו לבוא אל ענלה ראשונה כי נתהפך עם האנשים אשר עלי בכדי להקימה והושך ההשיך עד מאד ולא ראו איש את אחיו ובמשך זמן הקימת הענלה זאת שמעתי שהשערמייסטר אמר לפאסטליאן שיבוא מסעהו[1] להקים הענלה והוא ילך אל הענלה השניה לראות אם ערן המסאות אשר נטענו עליהם המה על נכון ומפחדני שלא יראה אותי שערמייס[ט] ער כי הוא לא ידע ממני מאומה, ירדתי מעל הענלה ונתתי משיבתי תחת הענלה, והשערמייס[ט] ער בא אל הענלה זאת אשר אנכי שוכן מתחת ובמשש את כל אשר עלי והבליים אשר המשאות קשורים בהמה ואחר כל הבריקות עמד אצל הענלה במקום אשר אני שמה והתחיל להשתין עלי באלו ירדו גשמי המבול ומכר רגלי ועד ראשי לא ה' יבשות ב'א לחות ואנכי לא יכולתי לקום ולברוח לכל יהודוני כי נגב אנכי — ואמרת בלבי גם זה הבל ורעות רוח ואין בזה ממש, מוטב שאלך ברגלי לכל אשר ישאנו רגלי — וישבתי על הענלה הזאת עד אשר באנו אל השטאטציאן ושם ירדתי מן הענלה — וחלבותי להגל המלאכה אשר לי: וביום השני לעת הערב באתי לעיר אחת ושם היו דרים רק שני בני בעלי קומים נניד ארין ולא הצייתי לילך אליהם ביום הזה ב'א למחר וחלבותי אל המלון הנקרא בביתם אדרינא[2] היום ולשמה יאוסבו כל האוהבים הן יהודים והן ערלים עשירים יעניים וראיתי את כל החרדים מלאים אוהבים גדולים וקטנים מכל עם ולשון חוץ מיהודים שלא נמצאים ביניהם ואמרת אל בעל אכסני' אם אין לי מקום מיוחד שאוכל לישון שם וענה לי אם רצונך לעלות על העלי אשר שם מנה דשא

מלמדים — ואחר ארבע הדשים נתן לי אלקים הן בעיני הושעבן עיר הזאת והעניקו אותי כסוב ברכה ברא בארץ כך עד שחזי לי 90 ריש ועסקתי בענין זה עד שבקרב חומים היו לי בקרוב 200 ריש וההנהגתי לביא מעית הלואה שלו ונישאתי ונתתי במענותי — והיו חזים עלה במוסכת [?] אנשי עיר הזאת לבנות להם בית הכנסת — ואז כי הביאו כל נדבתם לא מצאו ידם להביא את המלאכה שהיו עולה לבנות ארבעים ריש אל הפועל — [דף ר' ע"ב] ותקנו שכל איש יהן מכל לישראל בשנה או דריוער שהוא לערך ב' גדולים פוליש — ונתתי את עול קיבוץ ההכנסה הללו ואת החשבון עלי — והנהגה הזאת היתה על אופן זה — בכל פעם שהיטת אצל הקצבים איז אם היו גסה שקלתי את הבשר בשנה וכל מי שקנה הוצרך לשלוח לי את המשרת ובפניקס המיוחד לזה בידי ואמר לי משקל הבשר שיקנה ורשמי על פנקס ועל פנקס שלי ואם היו בשר דקה שלא מבו הקצבים לאחדים על לשלוח ברא דבע אז הצי דקה כאשר שלחו אלי לנקר שקלתי ורשמי על הפנקס שלי ועל שלי וכל עיש קבצתי את המעות והיו לאחדים בידי עד חדש ימים ואז משרתי המעות ליד אחד מבני המנוי על זה והוא נתן לי קורט — והיו חזים ר' עישק באה אלי משוררת אחת ובידה דבע בשר כבש לנקר ושאלתי אותה מאיזה קצב שקנה ואמרה לי מן קצב הערדון ובאשר הבשרו בפנקס מקום קצב זה ומצאתי שביום ה' העבר מבר את כל הבשר כשר שהיו לו ובהלתי על זה מאוד והלכתי עם המשוררת ובידה הבשר אצל הקצב לשאל מאין לך בשר כשר — וקודם שהלכתי שמח שאלתי את פיה אם היו הבשר מחותם ואמרה לי שראתה עיני החותם אמנם אחר שקנה ממני תלת קצב את החותם — ובהיותי אצל הקצב ושאלתי אותו מאין היו לך בשר כשר? הלא ביום הזה היו לך כזה וביום זה היו לך כזה וכל הבשר מכרת לזה ולזה עד אשר כילו הבשר — ונעשה כאלם לא יפתח פיו ויחזר פניו כפני מת ומרוב הדיבה נחלש — ופניתי לו עורף והלכתי לדרכי — וכמו שעה אחר מעשה זו בא אלי הקצב בבני ותהנוטם לבל יתגלה הדבר לשאר קצבים לאמור פן יעשו לי משפט קדימונאל ויבסלו אותי לחיות קצב ולא עניתי לו דבר רק גלית את כל זאת ליהודים למען לא יכשלו בכלים שלהם עד אשר אשאלה את פי הרב בטאדינאד ותיכף כתבתי שאלה הזאת ונתתי את האגרה על הבידואר ובקשתי שיתן לי תשובה ביום א' עזי שליח וכן עשה והכשיר את הכלים וטעמו ונימוקו עמי — ולא אחר הקצב לבוא אצלי ביום ב' הבא ואמר אלי אהובי רבי אמנם השאני והרע עשיתי לא אעשה עוד דבר מכוער כזה ואם בעיני הושבני העיר הזאת דע על שנשרפו כלים הרבו עלי מזה ומתן ואתנה רק שלא יתגלה הדבר במני המן עם ועשיתי פטרה ונתן לקהל 500 ריש ולי נתן 50 ריש שבר מרחק — ובמעות הללו גמרו מלאכת בית הכנסת — ולאחר שהייתי שם כמו ב' שנים ובדעתי היו לי 300 ריש — ובמשך חיותי בעיר הזאת היו מעשה בין היהודים ידאי להעלות על הכתב והוא — היות לפי פקודי המלך הלילה והולין היו משרתים שיסמיו בסהרות העשויים במדינה אחרת רק כל הסהרות העשויים במדינה — ובחיות שהסוחרים לא יכולו לעמוד בתקנה הזאת [דף ז' ע"א]

כל אהר עשה מה שעשה — וסוחר א' ר' ועליו שמו קנה הרבה מיני סחורה כס' שלא הורשה בה לבחור והניח את הסחורה בהנין לעיר ההן פרסאה אחת כדי להחליפה לעירו עד אהר אהר שבוועות בואם מן חירוד — והי' בימים ההם רעה ר' ועליו הגיל להוביאם העירה והלך אצל שומר השער ונלה לו כי בלילה הזה יבא את סחורתו במקום י' כי שומר השער ידע מכל זה מכבר ו/ אמנם נתלה הדבר לאינשפעקטור הבא מהדש לעיר הזאת ולא ידע מדברים כאלה — ובא אל שומר שער הזאת קודם הלילה ואמר לו שילין פה היות כי נתלה לו שר' ועליו יבא עם קאנדיבאנד ושומר הראה א'ע לפני אינשפעקטור כי גם הוא שומה בזה ונטא ונתן עמו בענין הזה בשמחה ובסוב לב — ואשת השומר אשר הי' דירתה בחדר המיוחד לה סמוך, שמעה את כל זאת ואחר איזה רגעים באה אל בעלה ואמרה לו אחיבי בעלי הבטחת לי שתלך עמי לעת ערב אצל נהר אדער להצני אמנם אחר שבא אליך אותה הנין בזה תוחלתי נכונה וענה לה השומר לך בתי עם המשורות אם אותה נפסק — ולבשה א'ע וחלכה היא לבדה אל אשת ר' ועליו ונלה לה את כל הדברים הללו — ואשת ר' ועליו מהרה שלחה כי שלוחים אל בעלה היות מכפר הידוע שבעלה שם הי' שני דברים להעיר א' על פני השרה וא' על דרך היער וצוה להם שא' ילך בדרך זה וא' ילך בדרך זה למען יהי' בטוח שיפגשוהו — וא' מן השלוחים שבת וינפש בתוך היער וחטפוהו] שנה וישן ודרך פה נסע ר' ועליו ואת השליח לא ראה עיניו — וכשבא אל השער דפק לפתוח לו ויצא השומר ואינשפעקטור ופתחו השער ומצאו את שני שקים מלאים ומחוחמים ומוקשרים בעופרת בלאמכני ולקחו את הסחורה לתוך הבית ויהי' כהביאם הסחורה החדרה ור' ועליו ברח לעיר עם העגלה ואינשפעקטור הותם בחותמו את הסחורה שנית והלך לו — והמעשה הי' ביריד תמוה אשר לילול קצרים הבוקר אחר ואני ישנתי בבית נניד א' בדירה מיוחדת לי שמעתי חומיות אנשים סיפרו והלילו ובתוך כך דפקו על דלתי וצווחו בקול גדול יקום מעלתו קול יללה בעירנו ונבהלתי עד מאוד ואמרתי הגידו נא לי את קול הרעש הזה וספרו לי המעשה וקמתי והלכתי אל סקום בית ר' ועליו ושאלו אותי מה נעשה בזה? ואמרתי לא נוכל לעשות עד אחר ישוב כי אמרתי בחפזי כל אדם כוזב מן נחטא להשיב במהרה אמנם עצה היעוצה ממני היא שר' ועליו יעלה על משכבו ויעשה עצמו חולה וישלח לקרא לו הרופא ויתן לו סמים רפואה ולהקין לו דם והי' כי ישלחו אליו שר' אקצוץ לבוא יאמר כי חולה הוא וגם ישתדלו לו מן הרופא אטעסט — ויטב בעיני השומעים ועשו כאשר צויתי להם — וכך הי' שיטלתו השרים לקראו והשיבו ככל אשר הודיתי להם — ואחר איזה ימים התאספו כל אנשי העיר הזאת להתקבם על המעשה זה אמנם כל העצות לא היו מדברים הנכונים ללב השומע ויהי' יום אחר נתתי את לבי להור ולחשוב בענין זה וכל [דף ז עב] מויתתי עלי עברי ונתן לי אלקים בזה עצה טובה ונכונה ומופשרת ליכנס באוזן השמעת והיא — כמו לערך שנה שעבר הי' נער א' ושמו מכאל שנתגדל מן בגדיימינזאנין והי' עוסק במורם עם סחורת למכרם על המדינה במנהגם ולקח מכמה וכמה סחורי העיר סחורה בתקפה וגם מן ר' ועליו

ואנכי איש נכרי ולא ידעתי משפטם ואף כי אם הייתי יודע, לבן לך לשלום
 ופטרתי מכלי ליקח ממני שום דבר — ונסעתי לפנים עם סוחרים ומשם לסקאק
 עם ידידי הנגיד הן שלמה הן — והיו כמעט באתי בצל קורתיו כבנוי גם כבכנוי
 כל בית וכל קרובי עושרים אותו וקראו לי לשלום והלכתי אצלם הולכים נשארו
 וישאלו ממני שאתן להם מתנות היינו מני מתנות וישארו דברים קטנים כמנהג לכל
 אי הבא מפיס ואין בידו מאומה ואמרת לי אישתי תבטני עליך אהובי-שלם הביא
 להם שום דבר אף כי קטן כמה בעיניך גדולה היא בעיני הולדים הרבים, וענית
 לה בלשון פלטי ביה שעורתי על הוצאת הנפש אף כי אקנה דברים אינם צריכים
 והוא הביט אל פני ולא אמרה דבר ולאחר איזה שעות אמרתי לה את כל קורותי
 ואמרתי לה אתה גרמת לי הלא כתבת לי לך שאשלח לך מעות ולא אבית לקבלם
 ועתה גם לי גם לך אין בידני להתפרנס — ולאחר כמה ימים באו אנשים לבקש
 מזונתי להלות להם מעות ואמרת להם את כל הכבוש אשר הביא בעלי לקח אחי
 והוא קודם לכל בני אדם — ובעת ההוא הן לי שני בתים ומכרתי להן והן לי ליתן
 סרף לביתי ולא נתוודע לשום אדם ממעמדי — והן היוז ואמי טרם אלה מסעות
 הללו נשאת לאיש נכבוד אי מקיץ נירדן ואמרתי אלכה נא לכבוד אחי ונתעלפה
 באהבים ובעברתי הרך פונוא פנעתי לאיש מאהבי נאמני ושמו ה' הודש מקארניק
 והוא גם הוא ירד מנכסיו ובהזנותו סחרי צמר היינו בעיר שוויפסין שנינו באכסני'
 אחת — ושאל בשלומי ואמרתי לו את כל הקורות אותי לא מנעתי ממנו דבר
 וכמעט התחיל לבכות וברגע אחד לי אחי ורעי אל תדאג בעזרת האל אחי
 בעזרך — כי בקהלתנו צריכים להון ולטוהט ולנאמן הקהל אשר על ידו יעשה
 כל עניי הקהלה וידעתך מנעך כי איש יודע נון אתה וגם יש כך מעלות הכתיבה
 הן בלשוננו והן בלשון עמים עיב אינעך והיו אלקים עמך, אנכי אסע לביתי
 ואדבר על לב דודי הנגיד מ' אברהם ועם כל בניו וחתניו כי כמה מגדולי יקירי
 העיר, ליקח אותך להם בקהלתם — אמנם קודם שתסע מנרדן תכתב לי יום
 המנובל באיזה יום תהי בפונוא וגם אנכי אחי שמה למען אודיעך על הדבר
 הזה — ובזה נשקנו ואני ויפדד איש מעל אחי זה לקארניק וזה לנרדן [דף ס'
 ע"ג] ואחר איזה שבועות כתבתי אחת לקארניק לידידי מ' צבי הנ"ל וקבעתי
 לו ימן מתי אחי בפונוא וכך ה' שביום אי באנו לפונוא — וה' מבשר לי כי
 פעל ועשה ככל אור נפשי על הוזה טוב ויעיף לי לנסוע על שבת הבא לקארניק
 ושם אתפלל וביום אי הבא ונמר ענין השירות וכך ה' שביום אי נומר הדבר
 ביני ובין הקהל דשם ונסעתי לביתי לבשר בשורה הזאת לאשתי — ובמו אחר
 זאת איזה שבועות שכחתי עגלות לשאת אותי ואת ב"ב לקארניק — ולא ה' אז
 בידו אחר ניכון שבה עגלה כ"א איזה דשם וכשבאתי שמה באו אנשים נושאי
 מטאות ופרקו את כל כלי הבית מעל העגלות ונתתי להם שבים שני זה[וב]ים
 פוליש ומה מאת תכנו אנשים האלה עלי על שנתתי להם בעד עבודה קלה כזו
 ב' זה[וב]ים איש איש אחר ה' נתן הצי והב ואמרתי הן זה לא כשאר חוגי העיר
 אשר ה' מקדם פה עניי, זה איש עשיר על כי החיל מביסו וזה על הראוי
 — והקול נשמע בכל העיר הזאת שהן עשיר גדול הוא — ובזה הרגע בא אלי

ויעבור עלי מה — והוצעתו את הדבר לפני פנים והעבירו את יאקב על רבע
שנה מלחיות קצב אמנם גם כזה לא שקט מעמי ולא אמרתי דבר — ובזמן
קצר אחר מעשה זה נסעתי לפוזנא בעניני קהל והייתי אצל ש"ב הטאק מ' צבי
סקאק ושם מצאתי את מ' יוסף פוזנא מפלאצק ובעת הזאת לא הי' אביר
בפלאצק והתחיל מתרין סקאק לדבר עם מ' יוסף בענין רבנות לפלאצק וענה
הוא מתרין מה בפלאצק יש ויש לומדים מופלגי תורה יודעי תורה ואין בן
הצורך לאביר אמנם אם אוכל להגיע איש אשר ידע לשוננו ולשון עמים ומוכרח
בנימוסי פרייסין ושאר דברים אזי הייתי מתאמץ להביאו לפלאצק להיות לנו
לעצמים ואני שמעתי את דברי מתרין וקרבתו אליו ואמרתי מה יחי שכני אם
אבהור לכם איש כמות נפשיכם אשר מתרין סקאק יעיד עליו כי איש נאמן
הוא ובו תמצאו כל משאלותיכם — והתחיל מתרין לצחק ואמר אלי במדומה לי
שהאיש זה נגד פני אשר אנכי דובר עמו והראתי לו פנים שזחקים ואמרתי בן הוא
אני הוא המדבר — ודברנו שנינו בענין ההוא ואמר לי לשייבא לביתו ודבר עם
הפרנסים ואם יכתבו לו אגרת שיבא מעלתו לפלאצק אז תוסף בלי עיכוב יבא
ויגמר הדבר והי' כמשלש שבועות הנעתי על הבידואר מכתב מפנים פלאצק
שאבוא לפלאצק ולא ידעתי מה לעשות, לנלות אי אפשר לבל ירגישו אנשי
קארניק ובפלאצק ספק ואין הספק מוציא וכו' — ונתתי לי עצה על אופן זה כי
הנה ידוע שעיר סקאק מקרוב היתה לשריפת איש וגם הבית שלי יצא ללהב —
וגיסי כתב עלי לאמר, בזהות אשר העיר הוצה למדוד את כל הפלעין אשר הי'
בני עליהם בתים וכל א' יחזיק את שלו ויבנה ביתו ואם לא יאבו לבנות עליו,
הפלאצק גלקה ממנו ויתנו אותו לאיש אשר יבנה עליו בית [ק"פ מ' פיע] לכן היש מהר
ובא הנה למען לא יהי אחר מעשה ואין להשיב — ואת המכתב זה מכתבי לאיש
עני שאינו מכירם והראתי את המכתב לפנים ונתנו לי רשות ליסע לסקאק — ולא
אחרתי פעמי מרכבותי ונסעתי לפוזנא ומשם על הבידואר לפלאצק וגמרתי את דבר
השירות בפלאצק וחזרתי ליסע לביתי, ומיד הייתי בעברי ק"ק פוזנא מצאתי שמה
פנים קארניק בענין קהל והגידו לי עניני ואמרתי אליהם סעו לכם ושובו לאחליכם
ואני אנמור את הדבר במנהגי ושאלו אותי מענין הפלאצק בסקאק ואמרתי שכל
הבים איננו¹ בביתם וקבעו לזה זמן אחר. — ואז נסעו הפנים לביתם ואני נשארת
לבדי בק"ק פוזנא וגמרתי את ענין הקהל וחזרתי על מקומי — ואחר איזה ימים
בקשתי מן הפנים שיעשו אסיפה כי יש לי דבר אליהם לדבר אתם ואמרו הלא
דבר הוא והסכימו לזה ונתאכפו שמה רוב בעלי סבומים — ואמרתי להם שמעו
נא רבותי הלא ידוע למעלתכם כי קרוב לחמש שנים אנכי צומד לשרת אתכם
ובכל כוחי עבדתי את כל הקהל הזה ולא נמצא עד עתה שום עול הלילה, אך
שמעתי שיש איזה אנשים המתרמעים לאמור כי במשך חמישה שנים הללו לא נתן
ר' מיטה חשבון מכל הכנסות והוצאות אשר כולל הי' תחת ידי ולא א' מן
פרנסים ידוע מאופה מכל החשבונות לכן אבקש מן מעלתכם שתבחרו איזה אנשים

(1) בבל' איננו.

ידינו השכון והחשוב עמי ולא אחי בעיני אנשים רבים כאיש אשר לא שומע בקול
החשובי העיר. אכן אם לא תאבו לשמוע לי ידועה תהי לכם שלא אשרת אתכם
ותראו לכם איש טוב ממני כי אנכי לא אכבול בדברים האלה — הלא ידוע
למעלתכם שנפילתי למשכב זה יותר משבעה שבועות והי' בפסע בני ובין חמות
אך בעזרת ד' עמד[תי] מחלי ואם היו הי' להיפוך כל איש אשר לו פה הי' דובר
בי נמצא שמי הי' חז מהחלל — ועני כל העם יחד כנים דבריו ותיקף בהו אנשי
אמת שהם יבוסו בחשבונותי והוקבנו זמן לזה ובאו הואי השבונתי והראתי להם
בראשון כל הוצאות ותסכתי אותם עי קייטין לאמת הוצאותי ובענין הכנסה —
היות שנתתי לכל אי מתושבי העיר פנקס קטן אשר שמה רשמתי לכיא כל
הנתנה שלו מן מין ומין אמרתי להם שא' מן הואי השבונתי ילך עמי מבית
לבית ופנקס הקהל בידו והבעלי בתים יציאו גם פנקסיהם ויבדור דבריו אמת וכן
עשו ולא נמצא בכל הכנסות הללו פגועות רק סך אי וחב וגו' ובה יצאתי ידי
כלם — ולא זכלו לפצות פיהם נגדי — ועשיתי זאת למען אם יתגלי להם
צאתי מהעיר לא יעלילו עלי בדברי השבונם אצל מאניסטרטס, ונתנו לי קוויטאציע
בלשונם מקימת מן ראש עצה בחי ובהותם העיר.

[דף י"ט ב'] ואחר שהי' בידי קוויטאציע בקשתי לעשות אסיפה שנית — ובהתאסף
אלופי הקהל עם ראשי בעלי סכומת קרבתי אליהם ואמרתי להם זה כמה חמשה
שנים עברתי אתכם עד בכדי שיודי מנעת עשיתי לכם פנקסים וקונטרסים אשר
לא היו לכם מימי קדם תקנתי לכם תקנות טוֹשֵׁר[ו]ת בעניני השכון אשר כל הקורא
יודין בו לידע אמיתתם או הפוכם כמנהג שאר קהלות ובענין חשבונותי אתם בעצמכם
יעידון ויגידון שלא נמצא שום שומן דופי ועתה ימחול מעלתכם ותבקשו
לכם איש אחד על מקומי כי לא אוכל לבדי שאת טרחכם ומשאכם כי כבד
עלי עבוד אתכם עוד, ואנכי גם אנכי אשתתף מול הדרתכם על כל הגמול
שנפלתם עמי היותי חולי לקחתם על מקומי שוחט על הוצאות הקהל וגם כי
בביתם אותי וא[ת] כל בית משך ימי שירותי באלו היותי אחד מנניהם. תושבי
העיר הוואת — ועתה הנני אלך מן מעלתכם אל פלאצק ולא יהי' עליו שום
עיל שהיטה שמה כי זה הוא כבד עלי מכל עבודת פרך — על כל אופן
ישיבו דבריו בעיניכם כי אם תאהבו אותי ראו לי לבם לשמוח על כי אהובכם ילך
מעלה ממדרגה אל מדרגה ואם יש בכם שורש פורה ראש ולענה עלי יותר טוב
לכם שפטרם אותי מלפניהם וראיתם את אהורי ובני לא תראו — ויהי כי כליתי
ידבר אליהם את כל הדברים האלה ויהי במצחק ביניהם — מהם אמרו שלא
יבטיק לי שניות ודועה היספה אם זה טעמו צריך להוסיף לו ומהם אמרו שהוא
סמך המהלוקת שהי' בני ובין האיש הבליעל יאקב — אמנם כלם הסכימו שלא
לחשוב לי שום תשובה עד אשר יראה סוף הדבר ולהוסיף צריך לעשות אסיפה
שנית גדולה — וזה הי' תשובתם — אמנם לא פנית לכל הדברים האלה ולקחתי
עליה נסעתי לסקאק ולפוזנא ליקח מקרובי רשות קודם נסיעתי לפלאצק ובהחזרתי
לביתי שברתי עולות להוביל אותי ואת בית לפלאצק ושני ימים קודם נסיעתי
מביתי כל כלי ביתי שאינם שוים להוליכם לדרך רחוק רח — וישו שאלו.

מימי אנשים שירדו על לבי ועל לב אשתי שלא לעיניו ואחר שלא עלה להם
 כל זה שלחו ציר מיוחד לפזנא אל שים מוחרין סקאק ובקשו מבני שיקח
 עגלה מיוחדת על הוצאתם ויבא לקארניק אולי יפתח אותי שלא ארחיקם והנה
 אנון לבקשתם ויבא לקארניק הוא ואשתו מי חי ושיים מי חיה הלוי והעגלות
 עומדות ומני ביתי טעונים כסלים וברכיים שלי ובבואם התאספו כל בעלי כסוים
 ונגידו העיר הזאת אל הרב אביד דשם כי גם מוחרין הגיל חי אצל אביד
 והתחיל מוחרין לדבר עמי ואמר מה לך כי תגוס ותבס לאחר מהעיר הזאת
 מה מוס ראית במקום הזה הלא כלכם אתוים אוהק ומבקשים אוהק ומי יודע מה
 שיארע לך במקום אחר אשר לא יסירך ואם השכחות מעט בעיניך ויסיפו לך
 וגם לא ידעתי אם בפלאצק הגיע לך זה אשר בו טאסת פה, לכן [ק"י צ"ז]
 תגיד לי אמת מאיזה טעם הכנסת לתרוק נדוד על מה ולמה — וענתי ואמרתי
 לא אוכל עוד להתמחמי פה מטעמים הללו — אי כל זמן שירי חי עליזה על
 הקצבים והם חי נכנעים תחתיו חי טוב אמנם אחר עמדת מחלי המה מושלים
 בי ולא נכון שיהא לשוחט בדר בפני הקצב, ואדוני יודע מה שארע בפזנא
 שקצב אי לקח את הגרון בידו ויטח אחר השוחט וכשרצה לנסות את הריאה אם
 כשר או טריפה והשוחט הרגיש בזה ואמר כשר כשר וכיון שיצא לחוץ צווח בקול
 גדול טריפה טריפה וכשמע קצב זה דף אחר השוחט וגמלש השוחט מידו —
 עד שעשו בבית השחיטה הדר מיוחד לשוחט לנסות את הריאה וחדר מיוחד
 להקצב ובתוך הכותל אשר בין הדר לחדר חי שם הדר אי כדי להושיט לקצב
 המנסה את הגרמת של רואה — וטעם כי שקבלתי עלי בחלי שלא אהי עוד
 שוחט אם ידמן לי השם שירות שלא אצטרך להיות שוחט ועיקר הטעם שלי
 הוא השני לכן בבקשה מאדוני שלא יפגע בי עוד בדבר הזה — ואחר כל זה
 נסע מוחרין עם כל הבאים עמי להורה לפזנא ולמחרת היום כמו בשעה
 עשירי[ת] קודם הצות היום נסעתי לדרכי וכל העם הנמצאים בעיר למגדול ועד
 קמן וגם הרב אביד לו אחי עד מחוץ לעיר ונכנס אנשים מאנשי אמוני נסעו
 על עגלות עד עיר שרייד החוק מן קארניק כי פרסאות ושם² אבלט
 ושתינו וברכו את ד' וברכו אותו ואת ביב בברכת כהנים ואיכ התפרדו איש מעל
 אחיו ונסעתי אני וביב על בי עגלות ובהגיענו אל עיר וולאצלאוויג פנעתי נגיד
 אי מעיר קודל ומי גרשון שמו וגם חי לו דרך משם לפלאצק ושאל אותי על
 אודותי ומי אלה לפני על העגלות ואמרתי לו את המאורע ואמר לי אם רצון
 מעלתו לישב על עגלה אבי[א]הו לפלאצק קודם ביאת עגלה טעונת
 ואמרתי טוב הדבר ונסעתי עמי לפלאצק — ועגלות הלכו לאט לאט לדגל
 המלאכה אשר להם, ובאשר באתי לפלאצק אמרתי אלה נא ואראה את דירתי
 אשר הבינו לי אנשי פלאצק והראה לי את ההקדש מלון אורחי פדחי ועניי
 מרודים מתגוררים בחצי בית והצי בית השני לדירתי הבינה, ואשא עיני להביט
 על הבית מהוצה לו והנה כמראה אוהל הנמחה בשדה ללון רועה צאן מראהו

יגבולתי, ומה מאד אהוני הישבין כי בארתי לפני ולפנים החדר אשר יחזו לי והיו
חדר קטן וצפוף ולא יכולתי עמוד תחת התקרה ובתוך קרקעיות הספרות המפות
מלאים מים אשר בהם כדי להשקות העופות של בעל הקדוש כותלים נובבים
ומעשי רשת עד כי יכול לדאוג המוכנים מתוכם חלונות נשברות ופתח פתוח
מצאתי בלי דלתים ובירה — ואמרתי בלבי מה אעשה להצילי כי אחי נשאל על
זה הדירה המוסרחת אשר בקארטיק רפת לעצים יותר הן מהודר והלכתי בכל
המקומות לישכור לי דירה אחרת ולא מצאתי ובעיני תושבי פלאצק היתה דירה
[דף י"א ע"א] זאת נאה ומוכנה מאד כי גם המה לא היו להם דירות יותר טובות וכמעט
יצאתי מבינת איש מדאגה וזון ואמרה — ולמחר בהשכמה יצאתי לקראת זוגתי
וביב וביותר לדבר על לבח אודות הדירה ומצאתי אותם נוסעים קרוב לבית איצור מלח
שהיו רחוק מעיר כמו חצי תהום שבת ושרם התחלתי עמה פתחה את פי לאמר
אהובי בעלי מה אירון בדבר אשר קרה לי יום אתמול עלי דרך ואמרתי מה זה?
ומענה בפי אתמול בועט שר א' שנסע מפלאצק ושאל אותי מה הנה אלה עגלות
טעונות עם בלי בוק וחילדים על העגלות האלה? ואמרתי אליו נוסעים אנחנו אל
המקום פלאצק היות שבעלי לוקח מאנשי פלאצק לחיות להם שתדלן ונאמן בעיני
הקהל, והנה בעלי אתמול בא לפלאצק ואנחנו אחריו — וענה ואמר לנו השר צר
לי עליכם על אשר כתתו [!] רגליכם בדרך רחוקה לדור בפלאצק והוא מן הנמנע
הלא כאשר תבאו בן תצאו מן המקום הזה כי דבר זה מתנגד לחוקי המלך ודתו
— ואמרתי אליו שומה אתה מי יודע מי זה אשר הו' משטה אותך והמה דברים
של מה בכך — אמנם התחלתי לדבר עמה בדברי תרעמות על רוע דירה —
ואמרתי לה שאנשי פלאצק הבטיחו לי שיראו להשתדל דירה נאה ויפה אמנם לא
על שעה הרא — והיא ילולי לילי וגיוהי ננה ואמרתי לי משה משה מה עשית
לי ולך שהוצאתנו ממדינתנו אל ארץ לא אבינה את לשונם — ועל כולם מי
יודע אם לא יש ממש בדברי השר שכפרתי לך כי דמך בלי ולב יודע מדת
נפשו וסי יתן והיו טוב — והיו כבואנה אל המקום בפני דירתנו המהודרה בעיני
ישיבנו, והתחילו לפרוק את הדברים אשר על העגלות באו שוטרי העיר וצווחו
בקול רעש גדול אדיר וחזק טענו את כל כלים ואת כל אשר לכם וצאו מן
המקום הזה ולכו כאשר באתם כי לא תוכלו להתמקמה פה אף רגע אחת כי כך
נפקדו — ואמרתי בלבי מן ואולי הו' אנשים האלה מכבד ממונים שלא יניחו
לכל איש אשר בא לגור פה בלי רשיון מן הקהל כמו שהיו מקדם ולא עלי כיא
על הכלל בלי יצא ולקחתי את כל כתבי והלכתי אל שר העיר והראתי לו שטר
פטרונים מקארטיק וגם פס שלי — ואמר לי השר שבא פקודי מן הקאמר בפרטות
בענין דירתנו פה ויזהרו לעצמם דמה לנרשני מן המקום אם אבוא לדור, לכן
אנו את כי בלך אשמור ולא אוכל לדבר בזה מאומה — ממי יצא הדבר ומאומה
שם הוא לא ידעתי — אמנם את זאת ידעתי כי קארטיק הוא במדינות וירפרייטין
ובה הוא מירפרייטין ואין רשות ליהודים לעקור דירתם ממדינה למדינה בלתי
רשיון מן הקאמער ולפי דעתי הוא הוא הדבר אשר קרה למעלתו היום לכו מהר

והיבך באו שיטרי הנל והגליכו את הענולות ואת כל בים מהחין לעיר — ואנכי לא ידעתי אל מי אפנת ואנה אלך — אמנם הפרנסים שלחו אלי את השמש ר' יוסף והראה לי את הדרך לבקר בארזשאו [דף י"א ע"ב] אשר שם ה' דר בעת ההוא איש נכבד ושימו ר' ועליהו והלך השמש עמי לר' ועליהו לבקש ממנו שאתאכסין אצלו איזה ימים עד שיעבר היום — והיה ר' ועליהו קבל אותי ואת בים בסבר פנים יפות ור' יוסף שמש הלך אל העיר והורו חביוא לנו בשר ושאר דברי תבשיל להחיותנו ביום הזה — ודחת ר' ועליהו קמנה וקצרה כל כך עד כמעט יכולה להחזיק את בני ביתו ואף שנה' גם אני ובית שמה בתוך הבית אמנם מהסד האל שה' בחדש אלול הקנו לפיק וה' משכננו על פני האדמה תחת רקיע השמים ולא באנו אל הבית רק לאכול — ואני בכל יום ויום הלכתי לעיר מהלך הצ' פרסאה לראות מה שנעשה — והגיד הרבני מ' איצק בן מ'ש הכהן ז"ל בעודנו ה' בעת ההוא הו[ו]ל מביטו ארבעים ארומים אשר ה' אחד מן העצה נתחייב לו וקרע את השמר בבניו ובקש ממנו שלא להרע לי גם יסעי' למוצתי — אחר זה נתוודע לי ממי הרעה הזאת אף שגם המה הסכימו באותו הפעם שנתקשרתי עם העדה — הזאת — ויהי כי קרבו ימים הנוראים אשר כל הדורים בכפרים יתכנסו לבא העירה בקושי נתנה לי רשות להיות כמותם אך באופן ובתנאי שלא אקרב איע לשום שירות הקהל ואז אוכל להיות בעיר בתוך הבאים לימים הנוראים האלה /: ועתה הקורא החביב תוכל לשער איע מה ה' בדעתי ומה בפי זונתי /: — אמנם אחר שעברו ימי החג ברוב השתדלותי הגעתי הרמנה מן הקאמר לדור מה והקול המבוגד הזה נשמע עד להחזק. ובא גם לקארניק — ובא אלי אנרת מן ר' צבי מקארניק ע"י הבידואר לאמר חזור כך ואנחנו מקבלים אותך כימי קדם ואל תפן אל הבושה כי תפצנו כך ואנרתי זה תהי' לך לעינים — ואמרתי בלבי אל תפן אל מנחתם ויעבר עלי מה כי אני לעבדכם אמנם אחר שנהכרתי מה וראו את עבודתי — עבדתי להם ולכל תושבי העיר הזאת ויטב בעיניהם את כל הנהגתי והייתי להם לתפארת — ואמרו מיום היותם לא ה' להם משועבד כמוני והיתי לכל דרכי משכיל ועלי תסכו הפלימ כל התנהגות הקהל ואין איש מאנשי מנהגי קהלה יודעים מה שנעשה בעיניהם כי הכירו אותי לאיש נאמן רוח וכל סקירי המלך ושריו הן בעיני כתיבת לשונם והן להמליץ בעדם אם ה' צריכים נעשה על ידי והיתי איש מעליה וכל המתנגדים נעשו בעלי בריתי — ואת בתי נתתי לאיש אחד מבני ביתו לאשה ושקטה העיר — וכמו אחר איזה שנים בואי לפלאצק נפל השוחט מ' אייזיק למשכב עד כי לא יכול לעמוד על משמרתו וצוה עלי פנים א' שאשחוט ולעמוד במקום השוחט הולי זה ועל זה היה אפי מאוד ביום ההוא לאמר הלא יש ויש שיהמי כפרים פה, ואני ממעם שקבלתי עלי שלא אעסוק עוד בשחיטה עשיתי עקרה מקארניק לעשות תהה בפלאצק וענה הפרנס מעלתו משעבד לכל [דף י"ב כ"א] דברי הקהלה לכל אשר יצוה ורע ה' עלי המעשה הזאת עד שבאיזה שבועות נפלתי גם אנכי למשכב הנקרא געלואכט

הבא ע"י פעם ומריחות לב ובמעט נתיאשי הדומאים ממני סליחן לי מזור ותרופה
אמנם כדוב הסדו י"ש קמתי מחלי והיתי לאיש אחר כמה חדשים ונעשתי כדברי
הרשעה — ועמדתי על משמדתי כמאז וכימי קדם —

פעם אחת היתי בבית איש בריתי ואני הזה הרבני הנגיד מ' איצק הכהן
ובביתו גידל יהוס אחד בן של מ' אלי ויל גיטו ובחור מענדל שמו ושמעתי
שה' מוהר"א הכהן הגדל הזה הוצה להתקדש את היתום עם בת של איש לונשיין
אמנם מטעם הכמוס נתבטל הדבר ואמרתי למוהר"א ולאנשי ביתו אם טוב הדבר
בעיניכם יתקדש את העלם הזה לבתי ואנכי אחזיקהו בביתי ויהי מאוכלי שולחני
ואתמך אותו בלימודי על הוצאותי ואח' לו לאב ולאומן שרם כלותי לדבר ועט
כל השומעים יהי כן והתקדשו את העלם לבתי אידל תי' והעלם זה ה' רך בשנים
ולא הניע לבר מצוה ולאחר כתיבת התנאים אספתי את החתן ביתה ונתתי אותו
לחבר אביר דקיק שעפס הנאון מו"ה ל"ב והוא אשר נתגדל בתוך בית אבותי ויל
כאמור למעלה ו[ה]דרוך אותו בדרך הישר והי' מלמדו להועיל וציץ ציין ויהי פורח
ויעש שקדים שוקד בדברי תורה ד' ואחרי כי נתקבל הרב מ' ל"ב לקיק נאמבין
כי לא ה' שלום בינו ובין חסידו שעפס לקח עמו גם את החתן ברוך מענדל
ש' ומלא את כריסו מדברי תורה ואחר איזה שנים הלך הרב לעולמו ונתבקש
מביר של מעלה ולקחתי את חתני בביתי וגם פה שוקד על לימודו ויגדל
ועשה פרי: —

ויהי ככלות לערך ששה שנים לשבתי פה פלאצק צמחו פורח ראש ולענה בלב
הנראים לי לאנשי בריתי אשר על ידיהם עקרתי דירתי מקארניק ונהפכו אלי
לאויבים להתקנאות בי, באמרם איש אחד בא לגור וישפט¹) שפוט את ב"ב
במשפחת נגידו העיר הזאת עד כי היתי בעיניהם כמתעתע וכן היו בעיני —
ופיתאום באו איזה אנשים /: בשמותם לא אפרטם /: בדרך המיוחד לי לעסוק
בצרכי הציבור ושם היו כל הכתבים וכל החשבונות ואמרו לי צא מן המקום הזה
לא צריכים אנחנו לא לך ולא לעבודתך ועמדתי מרעיד על המראה הזאת ולא
ידעתי על מה ולמה ומה הבעס הגדול הזה פיתאום ולא אמרתי להם דבר ויצאתי
הוצה והמה סוגרים את הדלת בעדי וגטלו את המפתח והלכו *) אמנם כבר מקדם
עלה על רעיוני²) לעזוב את עבודתם ולעשות לי איזה פרנסה להחיות את נפשי
ואת נפש ב"ב כדי להחיותו מטוב ברכת ד' ולא לידי סתנת ב"ו רק להשליך יחבי
על הון ומפרנס לכל — וקניתי פלאץ אחד אל מחוץ לחומת עיר כי שמעתי
שימקום זה יעשה להחוב גדול כפי הפלאאן הנעשה משרי הקאמר והחומה
המפסקת בין העיר למקום הזה יחרבו ערו עד היסוד בה — ועתה כי סרו
איתי משמעותם אמרתי אלכה ואבנה בית אכפני כי לא היתה בזה אכפני מהודרת
— וביתר שהי' ידוע לי מכמה וכמה פקודת המלך שכל [דף י"ז ע"ב] איש שיבנה
בית חדש של חומה על ב' ששהים יגיע מאוצר המלך 33 למאה וכל זה

(*) אתה הקורא הנכבד שא עינד וראה בדה מ"ו ט"ב ושם תראה הים המיושר

היו ללא פלג הן יהודים והן איז'ני כל אפים בדכפדה זו ובשנת 1803
התחלתי לבנות את הבית בדרכי החדש נמך 254 וכליתי מדאכתי בשנת 1804
והגעתי הישן מן הקאמר על בית אכסני — והבית הזה אשר בנתי היה על
תמונה חזקה והוא ישרי רחב על פני הרחוב 50 רגל מידה הינני וארך לצד
הפנימי לחצר 40 רגל גובה שני שטחים ותחת כל הבית מהנפחים כוסים בלבנים
ובתוכו היה בצד א' בתוך המרתף 2 דירות בא' וקך וקאמער ופראדור ובצד השני
ה' מהנפחים למשקית ביטח הראשון מן הבית 5 דירת בא' ב' האים א' קך
ביטח השני 5 דירות יתא א' וקך. ומתחת[ת] לנו 6 דירות בא' 6 האים א' באר
מים מתוקים וטובים ובחצר בית קטן המוקף 5 דירות לבני אדם 4 האים ושם
היו דירתי וביב, אצל הבית הזה בני סוכה מהודרת אשר כמות לא נמצא בעיר
הזאת ותחת בית זה מרתף ובתוכו מקוה מים שעשיתי לבני והיו שם יורה נחושת
וכל הכלים הצריכים לחם המים בוסן המוקף ובמקל לבית ההומה הגדול גובה בית
אשר שם היו לתשיש שרופת יין שרף ולביטל שבה ובאר מים סך לזה ובין
בית ההומה לבין בית לשרופת יין שאר רחבי ה' אמות לבוא אל החצר הפנימית
אשר שם נמצא רפתים וסוסים ואוכל לעגלות וגם הא' לצבור כר דגן ושעורים
ושחת ותבן רחב החצר היו 104 רגל ואורכו 210 רגל מידה הגל, בתי צניעות
שתיים — ובתחת שרבים היו או עמי הארץ שבנו בתים לרוב ולא נמצא זה
האוצר המוכן לפראצענטן הללו לסלק לכל איזה המניע לו נשאר ההשלומין
לשנה הבא — ובתוך זמן הזה כדי לגמור את בני נתתי לשום את הנחלה ע"י
שופטי העיר ונישום בסך קרוב לסך 9000 ר"ט ולקחתי בהלוואה מן באנק בערלין
2500 ר"ט ובין הקאמר 1500 ר"ט על רווחים 5 למאה ואמרתיו אם אינני את
הפראצענט או אשלם את חובי ועשיתי על הלוואות הללו את הנחלה לאפוקיא
— ובשנת 1805 בא אלי מכתב להודיעני שאני נרשמתי בתוך אנשים שבנו בתים
ונשלח לבערלין ליתן להם רשות לסלק הפראצענט לשנה הבא — אמנם בשנה
הבא הוא שנת 1806 בא אלי מכתב שנית היות כי רבים המה עמי הארץ אשר
בנו בתים — ובעת זה האוצר המוכן לזה נחסר עד מאוד וגם בשנה זה לא
יכלו לשלם את הפראצענט — וסוף שנת 1806 התעוררו מלחמת ופריסון הלכו
להם וצרפתים מילאו את מקומם ותוחלתי נכונה —

[דף יג ע"א] ויום אכלה לדבר עוד בדברים הבאים אספר להקורא מה שאירע לי
בהיותי עוד בקארניק, שם בא אלי מכתב ממנו א' מגרייפנהאוזן ושם נאמר היות
שרי יוסף שחייב לי 224 ר"ט התחתן אינני לעיר טערשטיג ולקח איזה מאות ר"ט
לנרן והוא גם הוא כמד עצמו בעת במעמד הטוב לבן עושו גושן חושה ואל תעמוד
בא חנה ושטרך בידך והראתי את המכתב לפנים קארניק והורשאה [1] לי ליסע לשם
— ולא אחרתי ונסעתי על הברדואר לגרייפנהאוזן ובאתי ביום ו' עשירי כי אמרתיו
ביום שבת ק' באו כל הנערים לעיר וגם יוסף יהי בתוכם אמנם בכל זאת [2] יוסף
איננו והקרתי אחריו ולא היה בידי להורשיתו והיו ביום א' הבא הלכתי אצל גיסו
ר' זעליג האמור למעלה ודברתי עמו אודות גיסו ר' יוסף ואמר לי צר לי מאוד
כי בא מעלתי הלום ועשה סך עצום הוצאות ומה אעשה לאלה היום כי לא בא

על שבת ואם ה' פה הייתי מתאכסן בדבר הזה אף להוציא ממנו הוצאות כי הוא כמו שהי' עני כי היום ואף שנתהקן אמנם לא הגיע שום פרוטה רק אחד ההתנהגות שוממה קבועה הוא יותר על שנה והבטתי עמו אהובת וקצונה ולבסוף אמר לי ר' משה אנכי אקנה את החוב והבטתי ונעשה פשרה בעד כל הסך 80 ר"ט והוא נתן לי את סך זה וקדעתי את השטר בפניו ונתתי לו שטר פטורים על כל החוב ואחר שנשטר הדבר הלך אל הרלת אשר בדירה זו לשטות ודבק עלי' יוסף יוסף בא כי שלום בואך ואני נבהלתי עד מאוד אמנם את העשוי אין להשיב, ולקחתי את המעות והלכתי אצל הקצב שהי' חייב לו עוד 20 ר"ט כי 60 ר"ט שלחתי לו מקארניק ונשקט ואני והלכתי לשלום ונסעתי על בידואר לביתי — ונחזור לענייני פה פלאצק בעת הקיץ אלקי אבי ה' בעזרי והי' לי חוץ מהבטות ביתי שבר דירה לסך 600 ר"ט אף גם פרנסה מעולה כי כל יום ביום בלי הפסק התאכסן אצלי סוחרים תבואות ושאר סחורות כי לא הי' להם אכסני' אחרת ואספתי לי חיל : — :

והי' יום אחד לעת ערב באו סוחרים עם טאבין האלענדר, וחוב ה' על כל בעלי אכסני' לכתוב שמות האוהדים הבאים ללון על ספר המיוחד להו ולמסור אל המאניפסטרט וקראתי את האוהדים הללו לידע את שמותם ובשמיעתי את שם יוסף בשמו ובשם אביו עלה לי לזכרון את יוסף בגרייפנהאגן ואמרתי היכן הוא ר' יוסף ואמר לי אני יוסף ואשא עיני והנה הוא יוסף מנה ואמרתי לו כמדומה לי שהי' בינינו איזה מרש ועתה ואמר מעלתו טועה איע בזה כי מימי לא ראיתי למעלתו עד היום הזה ואמרתי לו אם יוכל הוא לזכור [ק' י"נ ע"ג] עת אשר הי' בגרייפנהאגן מלמד ושוחט ר' משה מסקאק נהחזרו פניו וענה בשפה רפה וזכר אני והאיש משתאה ומחריש ואמרתי לו הבט נא בפני אם לא תכירני והי' אם לא תכירני עוד ואני לך סימן מובהק, וידום ולא ענה דבר ואמרתי לו אל תירא ואל תחת אני הוא ר' משה אשר הי' חייב לי 224 ר"ט ועתה הנך בידי וירא מאוד ויאמר אל יעלה על דעת מעלתו שהסחורה שלי או שיש לי חלק בה אני אצל שאר סוחרים רק משרת אמרתי לו הלא בפי' כתוב יוסף לסוחר ולא למשרת אמנם אין אחר המעשה כלום ואף אם הי' לו מעות מזומנים והיו בידי לא הי'תי תופס בהם ונפל על צווארי ונשק לי : — : — : — :

איש סוחר עין הי' בכפר בדאדאוו לאנקי סמוך לעיר פראשניץ ושמו ר' חיים ותמיד נסע לדאנציג למכור סחורתו והי' איש מכובד ונתן ובכל פעם בעברו⁽¹⁾ פה נהאכסן אצלי, פעם א' נקראתי להגיד מ' איצק הכהן ואמר לי הלא ר' חיים נסע לדאנציג ואני צריך לשלוח מעות לדאנציג לדבר עם ר' חיים ליקח את המעות מבני ולתנם לאיש אשר יגיד לו כדי להרוויח הוצאות הבידואר ונהרצה לו ר' חיים ולקח את המעות מידו ונתנו לאשר הוגד לו לאחר זאת כמה וכמה פעמים אם בא ר' חיים לפה והי' חסור לו מעות על הוצאות כי הוצאותיו הי' מדויקים כי לפעמים לו יותר ממאה אנשים חששים על פני המים עם סחורתו ולקח מן

מזהר'א הכהן הג'ל סעם 600 ופעם 900 ר'ט ב'די לסלקם בדאנציג עבדו —
 פעם א' שם על פני המים כותב של ר' חיים עם החזרתו וה' צריך למענות וכתבם
 מן ר' חיים בידו אלי לאמר אם יד' הכותב שלה יצטרך למענות אוי אשתדל אצל
 מזהר'א הכהן ליתן לו כל צרכו וידעתי למי יצטרך בדאנציג — והלכתי אצלו
 והראתי לו את המכתב וענה ואמר לי לא אה' כי אין לי מעות בעת וגם אין
 צריך למענות בדאנציג ובפי הבנתי שה' רח' בקלמא ולא רציתי לדבר עמו עוד
 בדבר הזה — והכותב הג'ל לא יכול לזוז מן העיר בלי מעות ונתחלתו נכונה
 וה' לו עננת נפש ועלי הי' למורה בראתו יצו — אחר איה ימים שלה אלי
 שר א' משרי פרייסין ושמו קרימינאלראט פ'כס ואמר אלי שיש לו בקשה
 גדולה בבני לבקש ואמרתי מה זה ואמר שהוא הפכים לנכוע לקינוסבערג ויש
 לו סך 500 ר'ט ואין צריך למעות הללו לכן ביקש ממני שאקח ממני המעות
 בתורת מקדון ואינו רוצה להיות מקדונו ביד אחר ונתתי [!] לזה ולקחתי את
 המעות ושטחתי מאוד שאוכל למלאות רצון הכותב הג'ל ונתתי לו 200 ר'ט וסך
 800 נתתי למזהר'א הג'ל [דף יד ע"ב] עד כי יחזור השר ויבא לביתו — ואני
 כתבתי לר' חיים שה' או בדאנציג את כל המאורע ובקשתי לשלוח לי המעות
 על הבידואר ע"מ — אמנם המעות עם התשובה נשארו מעל — ובמשך הזמן
 נחודע לי שכל סחרי עצים בחפזון יצאו מדאנציג רק מקלם בידם על בלי
 הנד כי בורחים הם עבור המעות שמקודם לקחו מסחרי דאנציג ולא מצאו ידם
 להשיב ור' חיים מן המניים — ולערך איה שבועות בא השר קרימינאלראט
 פ'כס לביתו ושלח משרתו אלי לבשרני כי שלום בואו ולא אמר לי דבר נדון
 המעות ולי הי' הבטחה לא טובה — אמנם עשיתי מה שעשיתי ביכולתי לקבץ
 את 200 ר'ט ומן מזהר'א לקחתי את 300 ר'ט והחזרתי להשר את מקדונו ואת
 ר' חיים ואת 200 ר'ט לא ראו עיני והוצרכתי לערוך גזר משפט ושען אין לי
 ושלחתי לו את הקאמארניק להשכין אותו ונשל ממנו את כל כלי ביתו למוכרם
 ואחר כמה יגיעת הוצאות שה' לי על זה עד שנבית את חובי אמנם לא משלם

— : — : — : — : — : — :

בשנת תקס"ח לפ"ק ולמספרם 1808 כל הבנינים אשר היו בקצה החצר
 של הנחלה שלי הי' לשריפת אש ובקושי יוכלו להציל את בית החומה ואת
 הבית קטן אשר היתי דר שם ובזמן מעוט בניתי הכל מחדש והוא רפתים גדולים
 המחזיקים יותר על 70 סוסים וגם אוהלים להעמיד שם עגלות וחדר מיוחד
 לתבואה ושחת ושאר דברים המצטרקים לאכסני' — וסדם כלותי בנינם לקחו את
 הכל לצורך בעלי מלחמות במשך 6 שנים בלי הפסק ונתמעט ע"י זה פרנסתי
 בעיני אכסני' וגם לקח המאניסטר'אט כל הכלי ע"ן אשר בביתי לשרפת היין שוק
 והביאום אל לאוודעט בעים בחוקה וכל הכתיבת שכתבתי לווארשאו אל שרי
 מניסטאריום הי' ללא הועיל ועוד לא רפו ידי ולא נתירששתי והחזקתי נתינת
 אקציע בפלאצק עם חברי יהודים ואני והרווחנו בזה סך גדול ועצום וגם חברתי
 קאנומסטציא בפלאצק ונתינת בשר כשר מכל הפאוויאט פלאצק החזקתי עם חברים
 ואת העיר ווישאנראד ומלאצק החזקתי על חשבוני לבדי והי' לי משרתים מקטני

אמונה ולא די שלא היו משוועים בענין שיהיה אף שעוהים להאנשים אשר העלימו הפסד ההו המוכח מהיון לעיר וגם אשר יחשבו בתוך העיר מן עובות העלימו עניהם ובני העיר עשו כמות נפשו והיו לי בזה חזק רב — ופעם אחת הכרתי נת[נ]ת בשר כשר מן איצק מלאווער בווארשאוי את הפאוויאט פלאצק עם הברים יהודים מפלאצק ע"י קאנטראקט הנכתוב בערבוותהם ואיצק הנ"ל [דף י"ד ע"ב] לא סילק לסקארב כפי הקאנטראקט שלו ולא מלאו ככל הכתוב בו ואף שהראינו את כל הקוויטין שהיו לנו מן איצק לא רצו להטניח ואמרו סקארב מחזיק איצק באיצק ואתם ההויקי איצק באיצק ואין לכם עם הסקארב שום דבר — והוצרכנו לעשות עם הסקארב קאנטראקט מחדש בהסכמה גדולה — ואיצק הנ"ל הלך בענין המרס שלו בסוסים ולא פנה לכל המכתבים כתבנו אליו ולא ענה דבר — ובעת שהלך ועבר איזה שנים בא איצק לפלאצק ותבע אותי לבדו כי הקאנטראקט היו נכתב בתורת רסע ותבע אותי על כל דמי החבירות שהוא עולה כפי חשבונו אחר כל הקיבולים לסך 18000 זהים פוליש — וערך משפטו במט מריבונאל דפה ואנכי עמדתי נגדו והראתי כל הקוויטין אשר הוא בעצמו קיבל וגם תבעתי ממנו את הוספה מה שהוספנו לסקארב ולפי חשבוני היו מנע לנו ממנו לסך 15000 זהים ויצא הפסק דין שאין לאיצק שום מענה בענין החיוב הנ"ל אמנם מה שתבענו ממנו נלך אתו למשפט בווארשאוי והוצאות לסך 400 זהים חיוב על איצק לשלם לנו — ואת הפסק שלחתי לווארשאוי למסור לאיצק איי משורת מריבונאל ופסק אי לפטרן שלי שדרסה גם לו מסרנו — ויהי היום ע"י תערובות המעשה הזאת חסר אי מהחבירים 2500 זהים ולקח לו לעצמו ואמחנו שאר חברינו לא ידענו מה דבר ואמרנו שהחמץ סילק לקאסע את המענה ויהי כי נתבענו על זה מן שרי קאמיסיע ושאלנו לו על זה ולא כיחש רק שטען מענות אין לי — ונעצנו⁽¹⁾ יחדיו ואמרתי להם שמעו נא דברי ועצתי אנכי לבדי אשלם בעד החבירותא חוב המניע לסקארב שהיו לסך 4000 זהים אמנם אתם תתנו לי מעסיא על כל תביעת של איצק הנ"ל והסכימו הכל בשמחה רבת ונתנו לי מעסיא אקטאווי ואני נתתי להם גיב אקטאווע שאנו לבדו אסלק לסקארב חובם — :

ונסעתי מזה לווארשאוי לערך משפ[ט]י נגד איצק מלאווער וזה היו בשנת תקע"ח ולמספרם 1818 והתמהמהתי בווארשאוי שנה תמימה ולא היו לאל ידי להוצאות המשפט והיו לי שם אדון א' ושמו טאקארסקי שהתנכרתי לו מכבר ודי נתן לי חן בעיני השד הזה והוא היה לי לפטרן ולמליץ וגם כל הוצאות המשפט נתן לי — ובמשך זמן שהוא בא אלי איש אי מתושבי ווארשאוי ובמה צעטל מלאטאריע בידו ובקש ממנו ליקח רבע אי ולא אביתו שמוע לו אמנם הצר והפצ[ו]ר אותי על ככה ונתרצתי לו ולקחתי מידו רבע אי ובכל קלאסע סלקתי לו את המניע ממנו [דף ע"ו ע"ב] ובתוך כך לא היו לי מעות לפדנמתי והיתי יום אי אצל אדון טאקארסקי הנ"ל [ואמר לי] מה לך לסבול הדוחק הלא בפקס

(1) כפי תצטע.

מפלאצק מגיע לך מן איצק 400 זהים ועתה שלח לו את השוטר ונגבה את המגיע לך ולא תהי' כל כך בדוחקת — וכן עשיתי ומסרתי את הפסק לשוטר א' והשוטר התיר בי במתנהם לשלם את סך 400 זהים במשך 24 שעות והוא הקדים איצק ונתן לי פאזק¹ כלי לעכב הגב' — ובהיות שהייתי איתה בווארשאוי והוצרתי ליהוד לי מקום מיוחד באיזה בית, יחדתי דירתו בבית של אדון טאקארסקי וכל זה הי' קודם הג הפסק שהי' ביום א' והוא צוה למסור לי הפאזק בבית האדון טאקארסקי בל שם הי' דירתו אשר יחדתי וטערמין הי' ביום שבת ואנכי לא ידעתי מכל זה ובמשך ימי חגם לא הלכתי לאדון הגיל אמנם ביום ג' אחר חגם באתי לבית האדון הגיל לשאול נידון איצק ואמר שנתן לי פאזק ביום ו' וביום שבת הי' טערמין והוא לא הי' לו פנאי לעמוד בטערמין — או נבחלתי ואמרתי בלבי כיון שלא עמדתי על הטערמין בוודאי יעכבו את הגב' ויהי' פסק שלא בפניו במתנהם — אמנם הקרתי ודרשתי בפני מי הי' המשפט — כי משפטים כאלה לא בא לפני כל הטריבונאל רק בפני פרעזוס עצמו ומהפרעזוס מגוי אחד משופטים על מקומו ונתוודע לי שם השופט והלכתי אצלו ויהי' בפתחי הדלת דין לקראתי השופט ואמר לי למה לא באת על הטערמין שהי' לך עם איצק מלאווסקי? ואמרתי לו את כל המאורע, ושאל אותי באיזה זמן נמסור לאיצק פסק מפלאצק ואמרתי לו שכבר חלפו להמסירה 14 חדשים ואמר לי לך לביתך והביא לי הפסק ואחר הצות בשעה 2 בא להטריבונאל כי עורונה לא פרסמתי את פסק שלי וכך עשיתי מסרתי לו פסק פלאצק ובשעה ב' אחר הצות באתי על הטריבונאל וקרא לי את הפסק שלו שהגב' של 400 זהובים יוגבה ולא יכולו לעכבה ובניתי איצק לגולך וכאשר פתחתי הדלת והנה אך יצאתי והנה איצק בא ושמע את פסקו ולמחרת היום סילק להשוטר אותם 400 זהים וכל הוצאות — ונוף המשפט אשר ביני לבין איצק משך איצק זמן רב עד אחר ימי הגובה סוף כל דבר זכותי בדין לסך 15000 איזה מאות זהובים ועשה איצק אפאלאטציע על הפסק — ויהי' יום אחד פגע בי אדון אחד ושמו מיאדאסקי אשר היכר אותי עוד בהיותו בפלאק אצל הטריבונאל — ואמר לי שאבוא אצלו ביום מחר והוא יעשה פשרה ביני ובין איצק והשכמתי והלכתי לפלטרין אותו השר ומצאתי שם גם איצק והתחלנו לעסוק בפשרה עד כי הנחתי לו כל חב[ו]עתי לסך 8000 זהים והוא לא רצה ליתן רק 7000 זהים ופניתי להם ערך והלכתי הוצה ובתוך חצר הפלטרין זה פגע אותי אדון שארסקי, אשר [דף ס"ז ע"ז] גם הוא הי' בשופטי פלאצק בטריבונאל ושאל אותי מה עשית אצל אדון מיאדאסקי? ואמרתי לו כל המעשה וענה ואמר לי לך עמי ואנכי אעשה פשרה ולא אביתי שמוע בקולו ולקח אותי בידי בהוקה והלך עמי לפנים החדר שאדון מיאדאסקי ואיצק בו ועשה פשרה על 7500 זהים ולא כתבנו שום כתב רק נתנו כיא את ידו לקיים דבר הפשרה — והלכתי משם אל מ' מאיר מפלונצק לספר לו את הפשרה: ובפני ביתו פגעתי איש א' ושמו מ' ישע' משה ידידי ודעי ואמר לי ה' משה קנה יין ונשתה

בבית וואסערצונג — וברגע זה פנה אלי ואמר נלך לביתי כי לא באתי הנה כי להתראות לראשונים האלה בכדי להודיעם שאני כאן: ורי אייניק זה היה לבדן גדול איש ישר וכשר ונאמן לדי בכל דרכיו כי התנהגותו בדעותיו פה אצלי ויין שבועות המה העידו עלי בזה: והי הוא והניק את היעדים של אדון ראדויוואל ובא לכאן לעשות עמו השבון — וביום המחרת לבואו הנה לא נכדו הדלת ששה או יותר ראשי בעלי מלחמות באו וששה או יותר יצאו ואותו היום הלך אל אדון ראדויוואל ונתן לו כפי דבורו 9000 אדומים ועדיין לא מלא דצונו והוצרך לנסע לקניגסבערג עם אפיציער או ליהן עוד איזה אלפים אדומים ונסע מה לחיים ולשלום ואודה כמותו לא היה לי כל ימי חיותי אכסנאי — וכמו אחר מעשה זה היתי בפלאצק אצל אקציע שחברתי בעיר הזה פעם או ביום ה' בא אלי משרתי עם עגלה שלי ובידו מכתב מן זונתי אחובי בעלי חיות שבא לכאן סוחר או ניש לו לדבר עמך ובקש ממני לקראתך ע"כ בא הנה על ש"ק כי כפי דיבורי הסוחר נחנין הוא ושמעתי לדבריו ובאתי ביום ערש"ק קודם קבלת שבת וראיתי את הסוחר והנה הוא איש מחודר ומפואר ממדינת רוסיא וככל יום שבת לא אמר לי דבר מכל עסקיו פה — ומוצאי ש"ק הוציא מחיקו מכתב מן ר' אייניק הנ"ל וכך היה נוסח המכתב אחובי ר' משה בהיותי בפלאצק אצל אדון ראדויוואל באכסני' שלו ראיתי והבנתי מתוך עיניו כי איש ישר אתה לכן שלחתי למעלתו את אחי מ' יעקב והדבר אשר שמתי בפיו הוא ישמור לדבר למעלתו ומבקש למעלתו למלאות רצון אחי ואנכי את מרחתו אשלם יותר מן הראני — ושאלתי את ר' יעקב מה הדבר הזה — וענה ואמר לי בהיות אחי ר' אייניק פה אצל אדון ראדויוואל הביא [דף ס"ז ע"ג] לו סך עצום מאוד וגם מן קניגסבארג שלח לו איזה מאות אדומים ועם כל זה לא השביע עיניו ורוצה יותר ואף שאחי היה לו עוד מעות לא רצה לנלות לו אמנם אמר לשר זה עתה אין לי כלום ובא . . . ואף לא על הוצאות לביתי. אמנם הוא עומד באכסני' אחת ובעל אכסני' הוא עושר מופלג ואראה להשתדל שילוח לאדוני סך מעות ושאל את השר כמה רוצה להלות ואמר עוד צריך 3800 אדומים ורי אייניק הלוח לו את סך זה ואמר שפעל אצלי להלות וכתב שטר חוב על שמי וחתמו ונסע הוא וכל שריו אשר עמו ורק ביקש מכנו לעשות לו דעסדאטא על השטר חוב הנ"ל וענינו ואמרתי לו בעד דברים כאלה לא אדמיין שום תשלומין רק עלי חוב לעשות ערך הסעסיא אצל כותב אקטאות וכך עשיתי ונסע והלך לדרכו בשלום